

Čejka, Mirek

O problémech slova v čínštině

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1961, vol. 10, iss. A9, pp. [185]-190

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100612>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MIREK ČEJKA

O PROBLÉMECH SLOVA V ČÍNŠTINĚ¹

Slovo v čínštině poskytuje současné jazykovědě tolik problémů ke zkoumání jako snad žádný jiný jev čínského jazyka. Proto se v poslední době zaměřila na tento komplex otázek řada prací čínských a sovětských lingvistů. Řeší se tu v podstatě otázky dvojího druhu: a) otázky hranic čínského slova, b) otázky gramatické formy čínského slova.

Vyřešení otázky hranic slova má v současné době praktické důsledky. Na něm totiž záleží stanovení pravopiských zásad pro reformu čínského písma. Většina prací zabývajících se touto otázkou má tedy víceméně praktický charakter. Takové je např. dílo B. Isajenka, *Опыт китайско-русского словаря* (Moskva 1957), závažné i pro svou závěrečnou studii *К проблеме границ китайского слова*. Slovník aplikuje na materiál vyexcerpovaný z děl současných čínských prozaiků zásady pro vymezení hranic slova, jak byly formulovány především sovětskými sinology. My však si všimneme novější práce čínského jazykovědce Lü Šu-sianga, která přes svou poměrnou obecnost a stručnost je pozoruhodná především pro svůj informativní a shrnující charakter (Люй Шу-сян, *Вопрос о слове в китайском языке*, Вопросы языкознания, 1959, 5, стр. 14—20).

Termín pro pojem „slovo“ — *сч* — se objevuje v čínské jazykovědě teprve na začátku tohoto století. Dřívější čínští jazykovědci užívali jen termínů *с'* (hieroglyf, znak pro jednoslabičný morfém) a *тү* (věta, úsek jazykového projevu). Žádný mezistupeň mezi morfémem a větou neznali, neboť ve starém a literárním jazyce se slovo nejčastěji shodovalo s jednoslabičným morfémem. Jakmile se však přistoupilo ke zkoumání živé současné čínštiny, jejíž slova jsou převážně dvouslabičná i víceslabičná (jen poměrně malá část slovní zásoby se dnes skládá z jednoslabičných slov; jsou to hlavně některá slova patřící k základnímu slovnímu fondu), bylo nezbytně nutno zabývat se podrobně otázkou hranice slova. Potíže tu působil již tradiční způsob neoddělovat graficky v hieroglyfickém textu jednotlivá slova, ve starším písemnictví ani věty. V evropských jazycích bylo slovo už dávno vymezeno aspoň pravopisně, a to zpravidla na základě slovtvorných a morfologických příznaků. Zvláštní charakter čínské morfologie (o něm bude řeč níže) a tvoření slov (skládání silně převládá nad odvozováním) způsobil, že otázky hranic čínského slova jsou dosud nedořešeny a jsou stále ještě předmětem diskusí. Jde v podstatě o dvojí rozhraní: slovního spojení a slova na jedné straně, slova a morfému na straně druhé.

Starší generace lingvistů uplatňovala při řešení hledisko významové (např. Li Tin-si). Vycházelo se z předpokladu, že slovo je znakem pro pojem. Pak ovšem každý morfém mohl být považován za samostatné slovo, pokud označoval jednoduchý pojem. Dvouslabičná kompozita se pak lišila od slovních spojení jen tím, že jejich význam byl užší nebo širší než význam vzniklý prostou syntézou významů obou základních morfémů vstupujících do složeniny. Takové hledisko je pro praxi ovšem značně vágní. Byly tu především velké potíže s hodnocením slovu typu *ma-čche* („koňský vůz“ — povoz), *tchie-lu* („železná cesta“ — železnice).

¹ Люй Шу-сян, *Вопрос о слове в китайском языке*, Вопросы языкознания, 1959, 5, стр. 14—20; Ю. В. Рождественский, *Понятие формы слова в истории грамматики китайского языка*, Москва 1958.

Současní jazykovědci považují za nejspolehlivější kritérium pro stanovení hranic formu slova. Metody, jak toto kritérium na jazykovém materiálu uplatnit, se ovšem značně různí. Jednou z nich je metoda použitá Lu Č'-wejem, který definoval slovo jako jednotku zjistitelnou v úseku jazykového projevu izotypní záměnou. Tato metoda však při důsledném použití vede někdy k absurdním výsledkům, takže bylo nutno přiznat, že ne všechny jednotky, se kterými se dá provést izotypní záměna, mohou být považovány za slova. V posledních letech se v čínské lingvistice nejčastěji uplatňuje definice slova jako „nejmenší jednotky jazyka, které se dá volně použít nebo která má schopnost volně fungovat“ (Čang Č'-kung, *Chan-ju, I—II*, Peking 1956, str. 16). Je to celkem prostá a přesná definice, nicméně její aplikace rovněž naráží na potíže (např. podle ní je nutno považovat *čcha-chu* „konvice na čaj“ za slovní spojení, kdežto *čcha-pej* „sklenice na čaj“ za slovo). Důsledné uplatnění dalšího znaku slova při stanovení jeho hranic — totiž jeho nedělitelnosti —, znaku, který se podle evropských měřítek zdá zcela nesporný a který je považován některými lingvisty za speciický i pro čínštinu, je v některých případech značně problematické. Je-li možno do komplexu zkoumaných morfémů vsunout jisté prvky, pak tento komplex nevyhovuje požadavku nedělitelnosti a musí být považován za slovní spojení. Avšak dosti rozsáhlé skupiny čínských objektových a rezultativních sloves nevyhovují této podmínce. Existuje totiž celá řada dvouslabičných objektových sloves, u nichž jednoho nebo obou kořenových morfémů se neuzívá jinde než právě v těchto slovesech. A přece i do takových slovesně objektových komplexů je možno vkládat bližší určení (např. *fan-süe* „pustit na prázdniny“ — *fan-le ji-ke jüe süe* „pustit na měsíc na prázdniny“). Někteří čínští lingvisté považují i takové rozdělitelné komplexy za slova, neboť oba základní morfémy jsou na sobě vzájemně závislé. Rovněž u některých dvouslabičných rezultativních sloves se zpravidla vkládají mezi oba slovesně kořenové morfémy gramatické částice *te* a *pu* pro vyjádření možnosti a nemožnosti vykonat děj (např. *sie-wan* „dopsat do konce“ — *sie-te-wan* „moci dopsat do konce“ — *sie-pu-wan* „nemoci dopsat do konce“); u některých rezultativních sloves se vkládá i bližší určení (např. *čch'-pao* „najít se dosyta“ — *čch'-te-pao* „moci se najít dosyta“ — *čch'-te-čen-pao* „moci se najít velmi dosyta“). I takto rozdělitelné komplexy považují jistí čínští lingvisté za slova, a to za slova s infixy (např. Lu Cung-ta, Jü Min). Tento názor však stěží bude sinology přijat, neboť nedbá struktury čínského jazyka.

Někteří z uvedených čínských lingvistů zavedli jako pomocné kritérium hledisko fonetické. Do jisté míry může napomáhat rozčlenění jazykového projevu na slova zřetel k rozložení dynamických přízvuků. Touto metodou však nemůžeme odlišit značný počet příklonných slov (hlavně pomocných). Rovněž výskyt tzv. neutrálního tónu (tj. výšky tónu nepřívzvučné slabiky, která je závislá na tónovém průběhu předcházející přívzvučné slabiky) může pomáhat při rozlišování složených slov a slovních spojení. Slabika s neutrálním tónem totiž nebývá zpravidla samostatným slovem, nýbrž součástí složeniny. Změny tónů ve slabikách bezprostředně po sobě následujících (např. 3. tón + 3. tón → 2. tón + 3. tón) nejsou spolehlivým prostředkem pro vymezení slov, jak se někdy tvrdí, protože v pekingském dialektu, který je základem současné spisovné čínštiny, dochází ke změnám tónů často bez ohledu na mezislovní předěly. Daleko plodnější je pomocná metoda, která využívá pauzy ve výslovnosti (pauzy skutečné i potenciální). Skutečnosti, že se pauza nemůže vyskytnout uprostřed složeného slova, doporučili užít při stanovení hranic slova lingvisté Lu Č'-wej, Liu Chan-ta aj., prakticky jí použil Yuen-ren Chao (*Mandarin Primer*, Cambridge [Mass.] 1948).

Současní sinologové došli k názoru, že čínská slova nejsou stejného řádu, a rozdělují je na 1. slova typologicky dokonalá, úplná; 2. slova neúplná, blízká morfémům; 3. slova „dlouhá“, blízká slovním spojení. Z toho pro autora statí prof. Lü Šu-sianga vyplývá, že není možno použít důsledně jediného kritéria k definitivnímu vymezení hranic slova, nýbrž že je nutno všechna uvedená hlediska v praxi vhodně kombinovat.

Druhá oblast problémů čínského slova — otázka gramatické formy — je ještě daleko složitější

než otázka prvá. Je to nejspornější část čínské gramatiky a zároveň i jedna z nejzávažnějších. Vyřešení problému formy čínského slova dává totiž klíč k odhalení gramatického systému čínského jazyka. Na rozdíl od problematiky hranic čínského slova má řešení otázky jeho formy spíše širší teoretické důsledky a přináší mnoho cenných poznatků a podnětů obecné lingvistiky. Zde je na místě připomenout, že obecná lingvistika doposud ještě málo využívá zkušeností ze zkoumání orientálních jazyků, že z čínštiny se např. uvádí tu a tam jen výběr ojedinělých faktů, a že se proto nelze divit tomu, když se ještě dodnes objevují v obecně lingvistických pracích jednostranné, zkreslené, někdy i nesprávné názory na některé jevy čínského jazyka. Jako ve většině otázek týkajících se čínského jazyka nedospělo se ani v otázce formy slova doposud k uspokojivému řešení. O tom svědčí nejlépe množství odborné literatury, která se tímto problémem zabývá v posledních letech. Jmenujme aspoň některé práce sovětských lingvistů, pro nás nejnázve přístupné: v r. 1946 to byla doktorská disertace I. M. Ošanina, *Слово и часть речи в китайском языке* (Moskva); speciálněji byla zaměřena kandidátská disertace N. N. Korotkova, *Стадиальность в развитии предложения и пути выделения глагола в китайском языке* (Moskva 1946); obecně je známá stat' N. I. Konrada, *О китайском языке* (Вопросы языкознания, 1952, 3, стр. 54) a průkopnická práce A. A. Dragunova, *Исследования по грамматике современного китайского языка* (Moskva 1952). Soustavně se zabývá formou čínského slova V. M. Solncev, a to jednak ve statí *Проблема частей речи в китайском языке* (Вопросы языкознания, 1956, 5, стр. 22), jednak v tematicky širší práci *Очерки по современному китайскому языку — Введение в изучение китайского языка* (Moskva 1957). Rovněž polský sinolog J. Chmielewski věnoval této problematice práci *Zagadnienie tzw. części mowy w języku chińskim* (Rozprawy Komisji Orientalistycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, 1952, 4) a *Zagadnienie tzw. części mowy w języku chińskim II* (Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, 1954, 1). Kromě toho se objevila v různých sinologických časopisech řada prací zabývajících se speciálními otázkami z okruhu této problematiky. Čínští lingvisté se pokoušeli řešit v poslední době otázku formy slova jednak v syntetických pracích gramatických, jednak v dílčích studiích a člancích, které byly otištěny většinou v časopise Čung-kuo jü-wen. Nejnověji byl problematice slova ve staré i současné čínštině, jakož i problémům příbuzným věnován sborník studií československých, čínských, sovětských a korejských autorů, *Beiträge zum Problem des Wortes im Chinesischen* (Ostasiatische Forschungen, Heft 1, Berlin 1960).

Množství prací a názorová různost, která se v nich projevuje, jistě nepřispívají k přehlednosti otázky. Je proto nutno jen vítat studii J. V. Roždestvenského, *Понятие формы слова в истории грамматики китайского языка — Очерки по истории китайского языка* (Moskva 1958), která si vzala za úkol podrobit rozboru vývoj názorů na formu slova v čínštině, i když nechce uvedené problémy řešit. Taková práce může ovšem budoucím řešením pomoci především tím, že ujasní problematiku. Autor se ve větší části své práce zabývá vznikem a vývojem některých gramatických pojmů v čínské mluvnici. Opírá se o rozbor názorů vyslovených v základních gramatikách čínského jazyka od počátku 19. stol. do dneška. Teprve v závěrečné části (s. 118—137) formuluje obecné závěry, které jsou v podstatě shrnutím názorů současných sovětských a čínských jazykovědců na otázky formy slova v čínském jazyce a vytyčením úkolů, které je nutno v této oblasti ještě řešit. Pokusíme se přehledně shrnout obsah čtyř základních kapitol knihy, které zároveň odrážejí čtyři vývojová stadia čínské gramatiky, i obecné formulace, k nimž dospívá autor na konci své práce.

V prvním období vědeckého zkoumání čínského jazyka stáli lingvisté většinou na obecně lingvistických pozicích univerzální gramatiky. Univerzální směr v lingvistiky vytvořil řadu gramatických systémů čínského jazyka a vybudoval předpoklady pro systematické zkoumání gramatiky čínského jazyka. Typickými představiteli tohoto směru v sinologii byli J. Marshmann (*Elements of Chinese Grammar*, Serampore 1814), G. Gabelentz (*Chinesische Grammatik*, Berlin 1881;

Anfangsgründe der chinesischen Grammatik, Leipzig 1883), St. Julien (*Syntaxe nouvelle de la langue chinoise fondée sur la position des mots*, Paris 1849), G. Edkins (*A Grammar of Colloquial Chinese as Exhibited in the Shanghai Dialect*, Shanghai 1886), A. Remusat (*Éléments de la grammaire chinoise*, Paris 1822), M. A. Bazin (*Grammaire mandarine ou principes généraux de la langue chinoise parlée*, Paris 1854) a Iakinf Bičurin (*Китайская грамматика*, Пекин 1908). Přístup univerzálních gramatiků k jazyku nedovoloval, aby tito lingvisté dospěli ke zkoumání formy čínského slova. Předpokládali však nicméně existenci slovních druhů v čínštině a pokoušeli se do nich zařadit slova čínského jazyka. Gabelentzovým gramatickým systémem byl položen základ ke zkoumání syntaktických vlastností slovních druhů v čínštině. Čínský lingvista Ma Tien-čung (*Ma-š' wen-tchung-šang*, 1898) zdůraznil těsný svazek mezi slovem a větou a vytvořil teorii, podle níž slovo jako slovní druh neexistuje mimo větu a může být gramaticky charakterizováno jen ve větě. Autoři univerzálních gramatik dále tvrdili v soulase s dobovými obecně lingvistickými názory, že čínské slovo může být často zařazeno do několika slovních druhů zároveň. Domnívali se, že není možno a priori stanovit, ke kterému slovnímu druhu může dané slovo potenciálně patřit. Univerzální gramatiky měly do značné míry překladový charakter. Tento nedostatek způsobil, že v znikla nepřesná představa, že gramatické formy, jimiž jsou vyjadřovány jednotlivé gramatické kategorie, mají fakultativní charakter.

V druhé etapě vývoje čínské gramatiky byly názory univerzálních gramatiků podrobeny kritice stoupců strukturální lingvistiky. Nejvýrazněji vyslovil názory tohoto směru na problémy čínské gramatiky francouzský jazykovědec H. Maspero (*La langue chinoise*, Paris 1931). Jemu věnuje Roždestvenskij ve své práci celou kapitolu, protože Maspero jako první zamítl názory univerzálních gramatiků, pokusil se o zcela nový přístup k mluvnici čínského jazyka a první položil otázku, existuje-li v čínštině gramatická forma slova. V duchu strukturální lingvistiky vychází při stanovení gramatických významů a gramatických kategorií z konkrétní formy. Jeho pojetí formy slova bylo však pro čínský jazyk neadekvátní, neboť vycházelo z předpokladu, že slovo se morfologicky dělí na dvě části: formální a lexikální. To bylo ovšem měřítko vhodné pro evropské jazyky. Charakteristický rys čínštiny vidí Maspero ve fakultativnosti gramatických prostředků vzhledem k jejich významu. Poněvadž předpokládá, že gramatické kategorie musejí být nutně jednotou gramatického významu a gramatické formy, vyvozuje z toho závěr, že v čínském jazyce neexistují speciální gramatické kategorie (tj. gramatické kategorie podřazené obecným slovnědruhovým kategoriím, např. pád, číslo, čas atd.). Za předpokladu, který byl v jeho době uznáván, že obecný slovnědruhový význam se vytváří na základě významů speciálních gramatických kategorií, vyplynul pak nutně z materiálu, který poskytly univerzální gramatiky, pro H. Maspera závěr, že v čínštině neexistují ani gramatické kategorie obecné, tj. slovní druhy. Takový závěr byl však v rozporu s faktickým stavem jazyka, proto názory H. Maspera byly většinou soudobých sinologů odmítány.

Zejména čínští lingvisté nesouhlasi s negativistickými závěry H. Maspera, které ve svých důsledcích vedly k podceňování čínského jazyka. Ve čtyřicátých letech se pokusili dva čínští lingvisté, Kao Ming-kchaj a Wang Li, rovněž stoupcí strukturalismu, vypracovat nové systémy čínské gramatiky (Kao Ming-kchaj, *Čan-ju yü-fa lun* [Teorie čínské gramatiky], Šanghaj 1951; Wang Li, *Čung-kuo sien-taj jü-fa* [Současná čínská gramatika], Šanghaj, I 1943, II 1944; Wang Li, *Čung-kuo jü-fa li-lun* [Teorie čínské gramatiky], Šanghaj, I 1944, II 1945). Oba systémy mají některé obecné předpoklady společné: a) chápání věty jako základní gramatické jednotky jazyka, b) chápání gramatických významů jako významů vztahů mezi předměty a jevy reálného světa. Tyto společné teoretické předpoklady vedly čínské lingvisty především ke zkoumání syntaxe a k opomíjení otázek formy slova. Kao Ming-kchaj se pokouší vykládat gramatiku čínského jazyka bez morfologie a snaží se svůj postup teoreticky odůvodnit. Jeho gramatický systém i systém prof. Wang-Li je ovšem zranitelný právě v základních obecně lingvistických předpokladech, které nejsou nesporné. Hlavní rozdíl mezi oběma systémy spočívá v tom, že Kao

Ming-kchaj buduje gramatiku s pomocí morfémů v pojetí Vendryesové, kdežto Wang Li pracuje na základě Jespersenovy teorie tříd slov (ranks of words). Těmito třídami slov, tedy syntaktickými kategoriemi, chce nahradit slovní druhy, tj. morfologické kategorie. Odtrhuje tím slovo od jeho gramatické charakteristiky, na druhé straně se mu však nedaří teorií řádů slov přesvědčivě demonstrovat syntaktické příznaky slovních druhů. Kao Ming-kchaj i Wang Li se záměrně vyhýbali pojmu „forma slova“. Nicméně jazykový materiál interpretovaný v jejich dílech vedl čínské lingvisty ke zkoumání otázek spjatých s formou slova, a to v teoretické rovině i v rovině popisu jazykových fakt. Např. z popisu formálních prvků čínského jazyka (tzv. „ukazatelů“, „vidů“ apod.) je zřejmá složitost a protikladnost charakteru těchto prvků. Jsou to většinou jevy pro dosavadní jazykovědu neobvyklé a zbývá ještě hodně práce, aby byla uspokojivě prozkoumána podstata jejich specifčnosti.

O originální výklad jevů čínského jazyka se pokusil Lü Šu-siang ve svém Konspektu čínské gramatiky (*Čung-kuo wen-fa jao-lüe*, Šanghaj 1957 — posled. vyd., 1. vyd. 1942–1944). Gramatické prostředky čínského jazyka třídí autor podle charakteru významů, které vyjadřují. Tzv. „kategorie“ a „vztahy“, podle nichž jsou gramatické prostředky klasifikovány, vytvářejí pak vlastně skupiny synonymních gramatických prostředků. Lü Šu-siang dělí sice slova do základních druhů podle hlediska významového, ale slovní druhy dělí dále na podskupiny a ty pak spojuje s jistými „kategoriemi“ a „vztahy“ na základě jejich gramatických funkcí ve větě. Tím však přirozeně ukazuje na možnost, že existuje jistá gramatická (v podstatě syntaktická) charakteristika čínských slov a že induktivním postupem bude možno popsat gramatické vlastnosti slovních druhů. Po této stránce je tedy kniha Lü Šu-siangova velmi podnětná.

Nové cesty k řešení obtížných problémů čínské gramatiky hledá jazykověda v SSSR. Syntaktickou linií ve zkoumání formy čínského slova opustil významný sovětský sinolog J. D. Polivanov. V učebnici A. I. Ivanova a J. D. Polivanova, *Грамматика современного китайского языка* (Moskva 1930) úplně zavrhl pro čínštinu to pojetí morfologie, jak je známe ze zkoumání indoevropských jazyků. Vytvořil teorii tzv. inkorporací, podle níž je slovo charakterizováno nikoliv možností rozdělení na lexikální a formální složku, nýbrž vnitřní strukturou, vnitřní kompozicí morfémů a možností inkorporovat se do jiných struktur vyššího řádu. V teorii inkorporací byla řada formálních prvků charakterizována jako afixy inkorporací. Teorie inkorporací stírala záměrně hranice mezi morfologií a syntaxí a vedla badatele k tomu, aby hledali gramatickou charakteristiku čínského slova v širší oblasti než v pouhém morfologickém dělení slova. A. A. Dragunov se na druhé straně ve svých *Исследованиях по грамматике современного китайского языка* (Moskva 1952) snaží navázat na tradici G. Gabelentze a zakládá gramatickou charakteristiku slova v podstatě opět na syntaktických příznacích (tj. schopnosti slova být jistým větným členem, schopnosti slova vstupovat do jistých syntaktických vztahů se slovy jiných druhů a do vztahů s jistými formálními prvky). Problém formy slova ve smyslu morfologickém však neřeší.

Takto v hrubých rysech charakterizuje Roždestvenskij vývoj některých základních gramatických pojmů v čínské mluvnici. Před dnešními sinology stojí nerozřešeny v podstatě ještě tyto dva problémy: a) jaký je vztah slov čínského jazyka ke gramatickým kategoriím, jaký je charakter těchto kategorií a jak je ve slově spjata stránka lexikální s gramatickou; b) jak jsou spojeny se slovem formální prvky, jaká je jejich povaha a funkce. Tyto problémy se staly v posledních několika letech předmětem rozsáhlé diskuse na stránkách čínského jazykovědného časopisu Čung-kuo jü-wen (Čínský jazyk). Podnětem k diskusi byla kritika tradičního pojetí slovních druhů v čínštině. V diskusi vystoupila většina významných čínských jazykovědců. Vyplynuly z ní nakonec jisté kladné závěry:

1. Z hlediska pouhé morfologické dělitelnosti nelze čínská slova roztrždit do žádných kategorií.
2. Morfologické hledisko se na čínské slovo uplatnit dá, je však nutno chápat formu slova v širokém smyslu (vztahy mezi slovy, slovní spojení, pořádek slov u slovních spojení atd.).
3. Slova čínského jazyka je možno rozdělit do skupin — slovních druhů — v zásadě podle syntak-

tických hledisek. Východiskem je předpoklad, že gramatické vlastnosti slova určují jeho funkci ve větě.

Nerozřešena zůstává otázka příslušnosti jednoho slova k několika slovním druhům. Někteří jazykovědci (např. V. M. Solncev) se v poslední době přiklánějí k tomu, že tyto jevy lze vykládat jako tzv. konverzi. Užívá-li se např. slova *ta* jednou jako přídavného jména, jindy jako substantiva, jindy jako slovesa apod. (velký, velikost, zvětšit; podobně angl. *house* = dům, domovní, bydlení) není to vlastně jedno slovo, nýbrž řada slov homonymních v jednom ze svých tvarů. Konverzi je pak nutno hodnotit jako prostředek slootovorný.

Závěrem je možno říci, že se práci Roždestvenského podařilo rozbořem vývoje názorů podepřít a zdůvodnit přesvědčení řady sovětských i čínských filologů, že forma slova v čínštině existuje, a to ve smyslu vztahu, případně příslušnosti slova k jisté gramatické kategorii. Základnou pro vyjádření gramatického významu je pak slovo jako celek. Kategoriální význam se projevuje v různých formálních příznacích, většinou syntaktických, avšak zčásti i morfologických. Neméně důležitý je závěr, s nímž se také ztotožňuje řada současných lingvistů, totiž že specifickým rysem čínské gramatiky je skutečnost, že speciální gramatické kategorie jsou zpravidla jen průvodní a fakultativní ve vztahu k obecné gramatické kategorii — slovnímu druhu.

V oblasti čínského slova je ještě mnoho otevřených otázek a mnoho nejasných a sporných míst. Avšak i při dnešním stavu znalostí je již zřejmé, že bude nutno korigovat některé obecné lingvistické názory na amorfní, izolující charakter čínského jazyka.